

על מחקרים וחוקרים - חלק ב'

המחקר בענף הבקר מתפרסם על מוסדות מחקר רבים וחוקרים בתחומים שונים. אנו מביאים בפניכם את חלקו השני של המוסף הרחב שעוסק בחוקרים ובמחקרים. בעיקר בפקולטה לחקלאות, שגם מכשירה את דור העתיד של החקלאים המשכילים בישראל. מועצת החלב הטילה על חברת "צובר" לבצע עבודה לבחינת התרומה של המחקרים לענף החלב ולמשק הלאומי. בימים אלה הסתיימה העבודה של "צובר" ותמצית מסומה מוגשת לפניכם. בחוברות הבאות נמשיך לחשוף את החוקרים ומוסדות המחקר האחרים, שעושים עבודה חיונית לקידום ענף החלב בישראל.

העורך

בחינת התרומה הכלכלית של מחקרים במימון מועצת החלב

צבי טרופ ושלמה אפרתי - מתוך עבודה של חברת "צובר" שהוגשה לצוות ההיגוי של מועצת החלב

מבוא

כחלק מפעילותה השוטפת, מממנת ומשתתפת מועצת החלב במימון עשרות רבות של מחקרים בכל שנה. המחקרים הם בתחומי פוריות, בריאות, טיפוח, הזנה, מספוא וממשק, כשמטרתם היא לייצל ולשפר את תהליכי ייצור החלב, ולהביא לגידול ברווחיות הענף. סך היקף השקעת מועצת החלב במחקרים אלו, עומד על כ-4 מיליון שקל מדי שנה. החוקרים המבצעים את המחקרים נמנים על כל מוסדות המחקר המדעי-חקלאי בארץ: מנהל המחקר החקלאי (עד כ-50% מהחוקרים ומהמימון), הפקולטה לחקלאות, מדריכי שה"מ, האוניברסיטה העברית, הטכניון, המכון הווטרנרי, "החקלאית" ועוד. אין חידוש רב או סיכון בהנחת המוצא, שעל פיה, ענף החלב הגיע להישגיו המרשימים, בכל קנה מידה, גם בזכות הידע המתקדם שנצבר באותם מחקרים. אלא שגם בהתחשב בכך, ראוי עדיין לבחון את תהליך הקצאת המקורות והתפלגותם, ובודאי ראוי לאמוד ולנתח את תרומתם הכלכלית של המחקרים ליצרני החלב ולמשק הישראלי. טכנולוגיות מו"פ התפתחו והשתכללו על ציר הזמן, אך הצורך הבסיסי בהם נותר כשהיה ואף גבר. שכלול השווקים והתחרות הגוברת מחייבים מאמץ מתמיד לפיתוח מוצרים ושיטות חדשות - בפרט, 'ירוקים' וידידותיים - על מנת לשרוד עסקית. במציאות עסקית המשתנה בתדירות מהירה לאין ערוך, מזו שבפניה ניצב הענף בעבר, יש משנה חשיבות להבנת צרכי היצרנים והשוק מחד ומערך המו"פ מאידך גיסא, כל זאת כדי לרכז מאמץ ולהקצות את המשאבים באופן

נכון לתחומים בעלי ההסתברות הגבוהה יותר לתרום לחברה ולכלכלתה.

בהקשר זה, דומה שראוי לציין מראש שתי נקודות חשובות:

- מחקר אינו תמיד בעל ישימות ותרומה ישירה, וחלקו תורם לבניית תשתית ידע (שתסייע בהמשך). בכך נכללים גם כישלונות, היעדר מובהקות, ניסוי ותעייה לסוגיה. כמו כן, מחקר - בעיקר בתחום 'כבד' כטיפול ופוריות - ראוי להבחין על פני זמן וכחלק מתהליך מתמשך. בחינת התרומה הכלכלית בעבודה, ודאי שאינה מתעלמת מכך.
- מחקרים רבים לא היו באים לידי גמר במימון מועצת החלב, ונדרשו למקורות נוספים. מובן שאין די ב-4 מיליון ₪ - כ-40,000 שקל למחקר בממוצע - לספק את צרכי מו"פ הענף. עם זאת ותחת אילוץ תקציב ידועים - ראוי לבחון את תרומתה של השקעה זו.

מטרת העבודה

בחינה וניתוח התרומה הכלכלית למשק הישראלי וליצרני החלב של פעילות המחקר והפיתוח בענף הבקר לחלב בארץ, שמועצת החלב מממנת או משתתפת במימונו.

סיכום והמלצות

- ענף הבקר לחלב בארץ הגיע להישגים מרשימים בתנובת החלב. עבודה זו מצביעה על כך שתרומת המחקרים, מובהקת, וכדאית למשק הלאומי בכל קנה מידה.
- הסכום המוצא על ידי מועצת החלב

לקידום המחקר והפיתוח של ייצור חלב בקר מהווה 0.13% מכלל ערך ייצור החלב בארץ. זהו שיעור נמוך עד זניח, שכן מקובל להוציא בין 2.5%-4.0% לשנה בענפים בוגרים, על מנת לשמר את המיקום היחסי של הענף, בעולם צומח טכנולוגית ולאורך זמן קיימת סכנה כי מעמדה המוביל של ישראל ייפגע.

- המדינה וגורמים אחרים מממנים אף הם מחקרים בתחום זה, אך למיטב הערכתנו הסכום הכולל אינו מגיע לכדי 100 מיליון ₪ לשנה המהווים 3.3% שהוא, כאמור, סדר הגודל של ההשקעה הנדרשת במו"פ על מנת לשמר את מיקומו המוביל בענף. ככל שהדבר ניתן, מומלץ למועצה בשיתוף הממשלה להגדיל את הקף המחקר השנתי.
- אחת הבעיות שעלו כחוט השני במהלך אסוף הנתונים, היא שהקטנת שה"מ וצמצום מערכת ההדרכה, פוגעים מאד במודעות הרפתנים (בעיקר במושבים) לממצאי המחקר המעודכנים ועל כן מונעת את יישומם. מה גם שנוכחות המדריך נותנת לרפתן ביטחון נוסף בניסיונו ליישם טכנולוגיית ייצור חדשה.

הסכום המוצא מפוזר על הרבה מאד מחקרים וכך כל חוקר מקבל סכום נמוך ביותר כ-40,000 ₪ לשנה. מומלץ למפות את מוקדי הידע הקיימים בארץ בתחום מחקרי הבקר לחלב, להגדיר קבוצה מצומצמת - "ליבת מוקדי הידע" שאותם חייבים לקיים ואת יתרת הסכום המיועד למחקרים להקצות לפחות נושאים, אך בסכומים משמעותיים יותר, מה שישיא את התרומה לענף. ■